

UTJECAJ ŠIRENJA BOLESTI COVID-19 NA GOSPODARSTVO I BUDŽET EU

- IZVJEŠTAJ O PRAĆENJU

REPUBLIKA HRVATSKA

MINISTARSTVO VANJSKIH I EUROPSKIH POSLOVA

Ovaj projekt financira Ministarstvo vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske.

Za sadržaj ovog dokumenta isključivo je odgovoran Hrvatski pravni centar.

Sadržaj

1. ŠTO JE EU UČINILA?	3
1.1. Fleksibilnost okvira za državne potpore	4
1.2. Fleksibilnost europskog fiskalnog okvira	5
1.3. Mobilizacija proračuna	5
1.4. Ublažavanje učinaka na zaposlenost	8
1.5. <i>Next Generation EU</i>	11
2. NAJVAŽNIJA PITANJA U POGLEDU POTEZA KOJE JE EU POVUKLA	16
3. INTERVJU	17
4. ZAKLJUČAK	21

REPUBLIKA HRVATSKA

MINISTARSTVO VANJSKIH I EUROPSKIH POSLOVA

Ovaj projekt financira Ministarstvo vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske.

Za sadržaj ovog dokumenta isključivo je odgovoran Hrvatski pravni centar.

UTJECAJ ŠIRENJA BOLESTI COVID-19 NA GOSPODARSTVO I BUDŽET EU

1. ŠTO JE EU UČINILA?

Dana 13. ožujka Komisija objavljuje plan sveobuhvatnog i koordiniranog europskog odgovora na gospodarske posljedice pandemije. Realizacija tog plana podrazumijeva upotrebu svih instrumenata koji su Komisiji na raspolaganju, a posebno obuhvaća provođenje, između ostalog, sljedećih mjera:¹

1. Fleksibilnost okvira za državne potpore,
2. Fleksibilnost europskog fiskalnog okvira,
3. Mobilizacija proračuna EU,
4. Ublažavanje učinaka na zaposlenost.

Pošto su te mjere najdalekosežnije u potencijalnim učincima, a također u bitnom i spadaju u kategorije koje smo u metodologiji utvrdili kao najvažnije segmente odgovora na krizu uzrokovanu pandemijom COVID-19 na razini EU, u nastavku dajemo pregled razvoja i najvažnijih značajki svake od mjera. Na kraju ćemo izložiti i nedavno predloženi plan Komisije za dubinsku reformu proračuna EU u narednom desetljeću pod nazivom *Next Generation EU*, kojim se namjerava predstojeća kriza iskoristiti kao prilika za ulaganje i stvaranje održive, digitalne i zelene Europe.

¹ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hr/ip_20_459

Projekt „StudentWatch“

1.1. Fleksibilnost okvira za državne potpore

Iako su državne potpore privatnom sektoru u pravilu zabranjene, Komisija je 19. ožujka donijela **privremeni okvir za mjere državne potpore**.² Tim okvirom se državama članicama omogućuje da iskoriste punu fleksibilnost predviđenu pravilima o državnim potporama radi pomoći gospodarstvu zbog pandemije COVID-19. Okvir će se primjenjivati do kraja prosinca 2020. Privremenim okvirom predviđa se pet oblika potpora:³

- a. Izravna, bespovratna sredstva, selektivne porezne olakšice i predujmovi
- b. Državna jamstva za kreditiranje poduzeća
- c. Subvencionirano financiranje poduzeća zajmovima javnog sektora
- d. Zaštitne mjere za banke koje preusmjeravaju državne potpore realnom gospodarstvu
- e. Kratkoročno osiguranje izvoznih kredita

Mjere državne potpore koje žele poduzeti države članice moraju notificirati Komisiji, koja ih prije usvajanja mora odobriti. Izloženi privremeni okvir u principu predviđa da će navedenih pet vrsta mjera državne potpore Komisija smatrati dopuštenima i odobravati. Do početka lipnja, države članice su poduzele ukupno 41 mjeru potpore dopuštenu olabavljenim pravilima. Financijski najveću mjeru koju poduzima Hrvatska Komisija je odobrila 12. svibnja 2020. Njome RH usmjerava približno 322 milijuna eura kao garancije za kredite i subvencionirane zajmove mikro tvrtkama i malim i srednjim poduzećima (MSP-ovima) zahvaćenim epidemijom

² https://ec.europa.eu/competition/state_aid/what_is_new/sa_covid19_temporary-framework.pdf

³ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hr/ip_20_496

REPUBLIKA HRVATSKA

MINISTARSTVO VANJSKIH I EUROPSKIH POSLOVA

Ovaj projekt financira Ministarstvo vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske.

Za sadržaj ovog dokumenta isključivo je odgovoran Hrvatski pravni centar.

Projekt „StudentWatch“

koronavirusa.⁴ Komisija predviđa da će države članice u sklopu mjera državne potpore ukupno mobilizirati čak 2,885 bilijuna eura unutar EU za pomoć svojim gospodarstvima.⁵

1.2. Fleksibilnost europskog fiskalnog okvira

Komisija je 20. ožujka donijela prijedlog aktiviranja **opće klauzule odstupanja u okviru Pakta o stabilnosti i rastu**⁶ kojim se državama članicama dopušta da poduzmu mjere kako bi primjereno odgovorile na krizu na način da odstupaju od proračunskih zahtjeva koji bi se inače primjenjivali u sklopu europskog fiskalnog okvira. Ministri i ministrice gospodarstva i financija EU-a su se 23. ožujka složili s procjenom Komisije da su ispunjeni uvjeti za upotrebu opće klauzule o odstupanju sadržane u fiskalnom okviru EU-a, odnosno Paktu o stabilnosti i rastu, a to su snažan gospodarski pad u europodručju ili Uniji u cjelini. Stoga su se složili da će primijeniti maksimalnu fleksibilnost u fiskalnom okviru EU-a. Time se osigurava da države članice mogu poduzeti sve potrebne mjere za potporu zdravstvenim sustavima i sustavima civilne zaštite te gospodarstvu, odstupajući od proračunskih zahtjeva koji se inače primjenjuju.⁷ Zahvaljujuće tome, očekuje se da će države članice mobilizirati još 420 milijardi eura za potporu gospodarstvima.⁸

1.3. Mobilizacija proračuna

Radi odgovaranja na krizu prouzročenu bolešću COVID-19, kao prvi korak u direktnoj financijskoj potpori na razini EU, Vijeće je vrlo brzo poduzelo mjere da oslobodi sredstva iz

⁴ https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/health/coronavirus-response/jobs-and-economy-during-coronavirus-pandemic/state-aid-cases-0_en#croatia

⁵ https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/health/coronavirus-response/jobs-and-economy-during-coronavirus-pandemic_en

⁶ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hr/ip_20_499

⁷ <https://www.consilium.europa.eu/hr/press/press-releases/2020/03/23/statement-of-eu-ministers-of-finance-on-the-stability-and-growth-pact-in-light-of-the-covid-19-crisis/>

⁸ https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/health/coronavirus-response/jobs-and-economy-during-coronavirus-pandemic_en

REPUBLIKA HRVATSKA

MINISTARSTVO VANJSKIH I EUROPSKIH POSLOVA

Ovaj projekt financira Ministarstvo vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske.

Za sadržaj ovog dokumenta isključivo je odgovoran Hrvatski pravni centar.

Projekt „StudentWatch“

proračuna EU-a, odnosno kohezijskih fondova. Na videokonferenciji EU čelnika od 10. ožujka, Komisija je dobila mandat da predloži odlučne mjere kao odgovor na krizu uzrokovanu pandemijom COVID-19. Istoga dana Komisija je predložila *Coronavirus Response Investment Initiative*, odnosno zakonodavne prijedloge kojima će se iz proračuna EU-a za 2020. osigurati sredstva za suočavanje s posljedicama pandemije bolesti COVID-19. Vijeće je 18. ožujka dalo suglasnost na te prijedloge koji su, s obzirom na hitnost situacije, poduprijeti bez izmjena. Novim će se mjerama osigurati sredstva za potporu malih i srednjih poduzeća i povećati ulaganja u proizvode i usluge potrebne za jačanje odgovora zdravstvenih službi na krizu.⁹ Nakon suglasnosti Parlamenta, oba zakonodavna akta su konačno i potvrđeni u Vijeću 30. ožujka.

1. **Investicijskom inicijativom za odgovor na koronavirus** državama članicama pruža se pristup 37 milijardi eura finansijskih sredstava iz strukturnih fondova kako bi se ojačali zdravstveni sustavi te pružila potpora malim i srednjim poduzećima, programima skraćenog radnog vremena te uslugama koje se pružaju u zajednici. Od ukupnog iznosa, oko 8 milijardi eura izdvojit će se iz nepotrošenih sredstava za predfinanciranje u 2019. u okviru strukturnih fondova. Time se državama članicama omogućuje potrošnja tog neiskorištenog novca kako bi se ublažio učinak pandemije, umjesto njegova vraćanja u proračun EU-a. Dodatnih 29 milijardi eura bit će isplaćeno u ranoj fazi iz dodijeljenih sredstava koja su se trebala isplatiti kasnije ove godine. Rashodi će biti stavljeni na raspolaganje od 1. veljače 2020.
2. Vijeće je **izmijenilo i područje primjene Fonda solidarnosti EU-a** kako bi uz prirodne katastrofe obuhvaćalo i izvanredna stanja u području javnog zdravlja.¹⁰ Time se najteže pogođenim članicama omogućilo korištenje 800 milijuna eura iz Fonda.

⁹ <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2020/03/18/covid-19-council-gives-go-ahead-to-support-from-eu-budget/>

¹⁰ <https://www.consilium.europa.eu/hr/press/press-releases/2020/03/30/covid-19-council-adopts-measures-for-immediate-release-of-funds/>

REPUBLIKA HRVATSKA

MINISTARSTVO VANJSKIH I EUROPSKIH POSLOVA

Ovaj projekt financira Ministarstvo vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske.

Za sadržaj ovog dokumenta isključivo je odgovoran Hrvatski pravni centar.

Projekt „StudentWatch“

Vijeće je 8. travnja dalo zeleno svjetlo drugom predloženom paketu mjera – *Coronavirus Response Investment Initiative Plus*. Nakon odobrenja parlamenta, 22. travnja Vijeće je i donijelo drugi zakonodavni akt¹¹ u mjesec dana kojim se dodatno **mijenja pravila o upotrebi strukturnih fondova**, na način da se osigurava **dodatna fleksibilnost u njihovom korištenju** kako bi države članice mogle odgovoriti brzo i efektivno na ekonomske i socijalne posljedice krize prouzročene COVID-19. Navedenim se promjenama privremeno suspendiraju određena pravila o utvrđivanju opsega i prioriteta nacionalnih programa koji se mogu financirati iz različitih fondova, kao i uvjeta pod kojima regije imaju pravo primati potporu. Zahvaljujući *Coronavirus Response Investment Initiative Plus* državama članicama je dana iznimna fleksibilnost u prijenosu sredstava između fondova i regija kako bi zadovoljile svoje potrebe u ublažavanju štetnih posljedica pandemije. To znači i da sve postojeće rezerve u strukturnim fondovima za 2020. mogu biti upotrijebljene u ovu svrhu.

Nadalje, države članice će biti u mogućnosti (između 1. srpnja 2020. i 30. lipnja 2021.) zatražiti financiranje do 100% programa koji se bave posljedicama pandemije iz budžeta Europske unije. Mjerama je predviđeno i da poljoprivrednici mogu iskoristiti povoljne zajmove i jamstva u iznosima do 200 000 eura kako bi im se pomoglo s likvidnosti ili kompenzacijom gubitaka. Ovim mjerama nastoji se olakšati teret koji snose nacionalni proračuni pružajući, između ostalog, i ciljane investicije u zdravstveni sustav, mala i srednja poduzeća te planove zapošljavanja.¹²

Konačno, 14. travnja Vijeće EU potvrdilo je i povećanje proračuna EU za 2020.¹³ Preuzete obveze ukupno su povećane za **3,57 milijardi eura** i iznose 172,2 milijarde eura. Plaćanja su

¹¹ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/PE-7-2020-INIT/en/pdf>

¹² <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2020/04/22/covid-19-more-flexibility-for-deploying-eu-budget-money/>

¹³ <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2020/04/14/tackling-covid-19-council-adopts-amended-eu-budget-for-2020/>

REPUBLIKA HRVATSKA

MINISTARSTVO VANJSKIH I EUROPSKIH POSLOVA

Ovaj projekt financira Ministarstvo vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske.

Za sadržaj ovog dokumenta isključivo je odgovoran Hrvatski pravni centar.

Projekt „StudentWatch“

povećana za **1,6 milijardi eura** te su dosegla ukupan iznos od 155,2 milijarde eura. Time su dodane 3 milijarde eura u obvezama za odgovor na krizu prouzročenu bolešću COVID-19. Od toga će se 2,7 milijardi eura iskoristiti u svrhe razvoja lijekova i metoda testiranja, zatim za prijevoz pacijenata u prekogranične bolnice i za distribuciju zaštitne opreme. Oko 415 milijuna eura potrošit će se pak za pojačanje *rescEU* operacija kao što su financiranje repatrijacija građana EU, nabava i distribucija medicinske opreme te potpora državama članicama u njihovoj borbi protiv COVID-19.

1.4. Ublažavanje učinaka na zaposlenost

U svrhe ublažavanja učinaka na zaposlenost, Komisija je 2. travnja predložila uspostavu instrumenta solidarnosti pod nazivom **SURE** (*Support to Mitigate Unemployment Risks in an Emergency*) kojim će se osigurati 100 milijardi eura u zajmovima državama članicama kako bi osigurale primanja radnika i pomoć poduzećima.¹⁴ Zajmovi će se temeljiti na jamstvima koja daju države članice i bit će usmjereni u države članice gdje je potreba za njima najizraženija.

Za financiranje zajmova državama članicama Komisija će se zadužiti na svjetskim financijskim tržištima. Ta bi sredstva EU zatim pozajmljivala državama članicama pod povoljnim uvjetima. Ideja je da se iskoriste pogodnosti EU-ova snažnog kreditnog rejtinga kako bi se osigurali niski troškovi zaduživanja. Zajmovi bi se temeljili na sustavu dobrovoljnih jamstava koje bi osigurale države članice dale EU-u. Instrument će početi funkcionirati kad sve države članice pruže ta jamstva.¹⁵

Taj prijedlog se dalje razvio time da je Eurokupina 9. travnja predložila paket mjera za prevladavanje krize prouzročene bolešću COVID-19. Paket se sastoji od **triju sigurnosnih mreža**, za radnike, poduzeća i države članice, u vrijednosti od oko 500 milijardi eura, a

¹⁴ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hr/IP_20_582

¹⁵ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hr/qanda_20_572

REPUBLIKA HRVATSKA

MINISTARSTVO VANJSKIH I EUROPSKIH POSLOVA

Ovaj projekt financira Ministarstvo vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske.

Za sadržaj ovog dokumenta isključivo je odgovoran Hrvatski pravni centar.

Projekt „StudentWatch“

obuhvaća i SURE instrument. Osim toga, u njemu se postavljaju temelji za fond za oporavak koji će imati važnu ulogu u ponovnom pokretanju gospodarstva i jamčenju solidarnosti s najpogođenijim državama članicama. Ministri i ministricе pozvali su na brzu provedbu tih mjera, u skladu s načelima koja je dogovorila Euroskupina. Hrvatsko predsjedništvo odlučilo je prije svega brzo započeti pregovore o Komisijinu prijedlogu instrumenta za privremenu potporu radi smanjenja rizika od nezaposlenosti u izvanrednoj situaciji (SURE).¹⁶

Napokon, 23. travnja, čelnici i čelnice EU-a **potvrdili su paket triju sigurnosnih mreža** kako ga je predložila Euroskupina, te su zatražili da se on stavi u funkciju do 1. lipnja 2020. Time je odobreno neposredno uvođenje triju sigurnosnih mreža u vrijednosti od 540 milijardi eura za:

- a. države članice (postala operativna 15. svibnja)
- b. radna mjesta i radnike (tzv. SURE instrument; operativna od 19. svibnja)
- c. poduzeća

Ad a Dana 8. svibnja 2020. Na razini Euroskupine postignut je dogovor o hitnoj financijskoj potpori, premda ograničenoj na zemlje europodručja, kao prvoj od triju sigurnosnih mreža. U sklopu **Europskog stabilizacijskog mehanizma** uspostaviti će se **krizna potpora** uslijed pandemije u ukupnoj vrijednosti od 240 milijardi eura koja će se temeljiti na postojećoj preventivnoj kreditnoj liniji, prilagođenoj s obzirom na krizu prouzročenu bolešću COVID-19. U okviru te potpore svim državama članicama eurozone omogućit će se pristup zajmovima u iznosu od najviše 2% njihova BDP-a. Jedini uvjet da bi država članica mogla pristupiti kreditnoj liniji jest da dobiveni novac koristi kao potporu nacionalnom financiranju izravnih i neizravnih troškova povezanih sa pružanjem usluga u zdravstvu, liječenjem i prevencijom, a uzrokovanih bolešću COVID-19. Zahtjeve za tom kriznom potporom države će moći postaviti sve do 31.

¹⁶ <https://www.consilium.europa.eu/hr/meetings/ecofin/2020/04/16/>

REPUBLIKA HRVATSKA

MINISTARSTVO VANJSKIH I EUROPSKIH POSLOVA

Ovaj projekt financira Ministarstvo vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske.

Za sadržaj ovog dokumenta isključivo je odgovoran Hrvatski pravni centar.

Projekt „StudentWatch“

prosinca 2022.¹⁷ Odlukom Euroskupine od **15. svibnja** ta sigurnosna mreža je postala i operativna.¹⁸

Ad b Istog dana kada je uspostavljena krizna potpora za države europodručja, 15. svibnja, Vijeće je postiglo i politički dogovor o SURE mreži, privremenom instrumentu namijenjenom za pomoć radnicima kako bi zadržali svoje poslove tijekom krize, ukupno vrijednom 100 milijardi eura. Instrument služi za zaštitu radnih mjesta i radnika te se u njegovom okviru državama članicama omogućuje da zatraže financijsku potporu EU-a u obliku zajmova za pomoć pri financiranju iznenadnih i znatnih povećanja nacionalnih javnih rashoda, nastalih od 1. veljače 2020., a povezanih s nacionalnim programima skraćenog radnog vremena i sličnim mjerama. Kako bi se državama članicama omogućila financijska pomoć pod povoljnim uvjetima, Komisija će u ime EU-a prikupljati sredstva na međunarodnim tržištima kapitala, kako je i u njenom izvornom prijedlogu bilo zamišljeno. SURE zajmovi će biti poduprijeti iz proračuna EU i jamstvima koje će državne članice dati ovisno o njihovom udjelu u BND-u Europske unije. Ukupan iznos jamstava iznosit će 25 milijardi eura. U takvom obliku SURE instrument vijeće je konačno potvrdilo 19. svibnja 2020. SURE će postati dostupan kada sve zemlje članice pruže svoja jamstva te će biti operativan do 31. prosinca 2022. Formalno, financijska će se pomoć dodjeljivati na temelju odluke Vijeća Europske unije donesene temeljem prijedloga Komisije.¹⁹

Ad c Što se tiče poduzeća, planira se da će Grupa **Europske investicijske banke (EIB)** uspostaviti **Paneuropski jamstveni fond**, u okviru kojeg će se poduzećima u EU, a ponajprije malim i srednjim poduzećima (MSP-ovi), osigurati zajmovi u ukupnom iznosu do 200 milijardi

¹⁷ <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2020/05/08/eurogroup-statement-on-the-pandemic-crisis-support/>

¹⁸ <https://www.consilium.europa.eu/hr/meetings/ecofin/2020/05/19/>

¹⁹ <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2020/05/15/covid-19-council-reaches-political-agreement-on-temporary-support-to-mitigate-unemployment-risks-in-an-emergency-sure/>

REPUBLIKA HRVATSKA

MINISTARSTVO VANJSKIH I EUROPSKIH POSLOVA

Ovaj projekt financira Ministarstvo vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske.

Za sadržaj ovog dokumenta isključivo je odgovoran Hrvatski pravni centar.

Projekt „StudentWatch“

eura. Ta će se sredstva pružiti povrh već osiguranih 40 milijardi eura namijenjenih za ispunjavanje kratkoročnih potreba MSP-ova za financiranjem.²⁰ Prema riječima Mária Centena, predsjednika Eurogrupe, na videokonferenciji Eurogrupe 15. svibnja pripremljen je temelj za dogovor Europske investicijske banke o jamstvenom fondu,²¹ a Upravni odbor EIB je 26. svibnja postigao dogovor o strukturi i poslovnom modelu fonda. Fond će se financirati na sličan način kao i SURE instrument – jamstvima država članica u ukupnom iznosu od 25 milijardi eura, jednakom njihovom udjelu u kapitalu EIB-a. Fond će postati operativan kada države članice koje zajedno drže 60% kapitala EIB potpišu ugovore o davanju svojih jamstava. Ta jamstva će služiti za pokriće gubitaka fonda, a snosit će ih države članice *pro rata*. Putem fonda EIB namjerava namaknuti ukupno 200 milijardi eura. Od tog iznosa, za MSP-ove je namijenjeno minimalno 65% sredstava, a maksimalno 23% sredstava ići će poduzećima sa više od 250 zaposlenika.²²

1.5. *Next Generation EU*

Dok je paket triju sigurnosnih mreža svakako najveći paket pomoći od dosad izloženih, i financijski, i logistički, inicijativa *Next Generation EU* je još i ambicioznija u oba pogleda. U Zajedničkoj izjavi članova Europskog vijeća donesenoj 26. ožujka 2020. poziva se Europska komisija da razvije koordiniranu izlaznu strategiju, sveobuhvatan plan oporavka i dosad nezabilježena ulaganja kako bi se omogućilo normalno funkcioniranje naših društava i gospodarstava i ostvario održiv rast koji, među ostalim, uključuje zelenu tranziciju i digitalnu transformaciju.²³

²⁰ <https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/covid-19-coronavirus-outbreak-and-the-eu-s-response/>

²¹ <https://www.consilium.europa.eu/hr/press/press-releases/2020/05/15/remarks-by-mario-centeno-following-the-eurogroup-videoconference-of-15-may-2020/>

²² <https://www.eib.org/en/press/all/2020-126-eib-board-approves-eur-25-billion-pan-european-guarantee-fund-to-respond-to-covid-19-crisis>

²³ <https://www.consilium.europa.eu/media/43100/26-vc-euco-statement-hr.pdf>

REPUBLIKA HRVATSKA

MINISTARSTVO VANJSKIH I EUROPSKIH POSLOVA

Ovaj projekt financira Ministarstvo vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske.

Za sadržaj ovog dokumenta isključivo je odgovoran Hrvatski pravni centar.

Projekt „StudentWatch“

Na tom tragu, Komisija 27. svibnja predlaže stvaranje novog instrumenta za oporavak EU pod nazivom *Next Generation EU* (EU sljedeće generacije) koji je dio novog i poboljšanog dugoročnog proračuna EU-a. Sredstva za taj instrument će se prikupiti privremenim podizanjem gornje granice proračuna EU sa sadašnjih oko 1,4%, na 2% BND-a EU. Time će se Komisiji omogućiti zaduživanje u iznosu od 750 milijardi eura na financijskim tržištima za financiranje mjera u razdoblju 2021.-2024. godine. Ta dodatna sredstva bit će distribuirana putem programâ EU, a otplaćivat će se u okviru budućih proračuna EU-a, u razdoblju od najranije 2028. do najkasnije 2058. Komisija također predlaže izmjenu trenutnog višegodišnjeg financijskog okvira za razdoblje 2014.–2020. kako bi se već u 2020. stavilo na raspolaganje dodatnih 11,5 milijardi eura. Ukupni kapacitet dugoročnog proračuna EU-a s ciljanim povećanjima za razdoblje 2021.–2027., iznosit će tako 1,85 bilijuna eura.

Novac za *Next Generation EU* bit će raspoređen u tri stupa:

1. **Potpore državama članicama u području ulaganja i reformi.** Unutar tog stupa predviđeni su:
 - a. novi instrument za oporavak i otpornost u iznosu od **560 milijardi eura** kao financijska potpora ulaganjima i reformama povezanim s europskim prioritetima, poput zelene i digitalne transformacije. Taj će instrument biti uključen u europski semestar, a predviđa se dodjela bespovratnih sredstava u iznosu do 310 milijardi eura i kreditiranje do ukupno 250 milijardi eura.
 - b. dodatnih **55 milijardi eura** za postojeće **programe kohezijske politike** do 2022. u okviru nove inicijative REACT-EU koje će se dodijeliti ovisno o težini socioekonomskih posljedica krize na države članice.
 - c. prijedlog za jačanje **Fonda za pravednu tranziciju u iznosu od 40 milijardi eura** za pomoć državama članicama da ubrzaju prelazak na klimatsku neutralnost.

REPUBLIKA HRVATSKA

MINISTARSTVO VANJSKIH I EUROPSKIH POSLOVA

Ovaj projekt financira Ministarstvo vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske.

Za sadržaj ovog dokumenta isključivo je odgovoran Hrvatski pravni centar.

Projekt „StudentWatch“

- d. povećanje od **15 milijardi eura** namijenjeno **Europskom poljoprivrednom fondu za ruralni razvoj** za potporu ruralnim područjima u provedbi potrebnih strukturnih promjena u skladu s Europskim zelenim planom

2. Pokretanje gospodarstva EU-a poticanjem privatnih ulaganja:

- a. Novim **Instrumentom za potporu solventnosti** mobilizirat će se privatna sredstva za hitnu potporu održivim europskim poduzećima u najviše pogođenim područjima. Raspolagat će proračunom od 31 milijardi eura i osloboditi 300 milijardi eura za potporu solventnosti poduzećima iz svih gospodarskih sektora.
- b. povećati **program InvestEU** do 15,3 milijardi eura radi mobiliziranja privatnih ulaganja u projekte diljem Unije.
- c. novi **instrument za strateška ulaganja** u okviru programa InvestEU za poticanje ulaganja u iznosu **do 150 milijardi eura** za jačanje otpornosti strateških sektora, posebno onih povezanih sa zelenom i digitalnom tranzicijom zahvaljujući doprinosu od 15 milijardi eura iz instrumenta *Next Generation EU*.

3. Pouke iz krize. Stup koji osigurava bolju pripremljenost za buduće pandemije, a predviđa:

- a. novi zdravstveni program pod nazivom *EU4Health* za jačanje zdravstvene sigurnosti i pripremu za buduće zdravstvene krize s proračunom od 9,4 milijardi eura.
- b. povećanje od 2 milijarde eura za *rescEU* (Mehanizam EU za civilnu zaštitu), koji će se proširiti i ojačati radi pripreme EU za buduće krize i odgovor na njih.
- c. Iznos od 94,4 milijarde eura za program Obzor Europe, koji će se pojačati radi financiranja ključnih istraživanja u području zdravlja, otpornosti te zelene i digitalne tranzicije.

REPUBLIKA HRVATSKA

MINISTARSTVO VANJSKIH I EUROPSKIH POSLOVA

Ovaj projekt financira Ministarstvo vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske.

Za sadržaj ovog dokumenta isključivo je odgovoran Hrvatski pravni centar.

Projekt „StudentWatch“

Temelji politike oporavka ne leže u povratku na *status quo* prije krize, nego odlučnom iskoraku naprijed. Komisija želi kratkoročnu štetu nastalu zbog krize popraviti tako da ujedno ulažemo u dugoročnu budućnost, podupirući gospodarske tendencije koje će generirati novu vrijednost, poput digitalne i zelene transformacije. Sav novac prikupljen u okviru instrumenta *Next Generation EU* usmjeravat će se s pomoću programâ EU-a u obnovljenom dugoročnom proračunu EU-a u:

1. **Europski zeleni plan kao strategiju oporavka EU-a:**

- a. masovna obnova naših zgrada i infrastrukture i kružnije gospodarstvo, koje donosi lokalna radna mjesta;
- b. pokretanje projekata obnovljivih izvora energije, posebno energije vjetra, solarne energije i pokretanja čistog gospodarstva na temelju vodika u Europi;
- c. čišći prijevoz i logistika, te postavljanje milijun priključnih mjesta za punjenje električnih vozila, poticanje željezničkog prijevoza i čiste mobilnosti u našim gradovima i regijama;
- d. jačanje fonda za pravednu tranziciju radi potpore prekvalifikaciji i pomoći poduzećima da stvore nove poslovne mogućnosti.

2. **Jačanje jedinstvenog tržišta i njegova prilagodba digitalnom dobu:**

- a. ulaganje u veću i bolju povezivost, posebno u brzo uvođenje 5G mreža;
- b. snažnija industrijska i tehnološka prisutnost u strateškim sektorima, uključujući umjetnu inteligenciju, kibersigurnost, superračunalstvo i računalstvo u oblaku;
- c. izgradnja realnog podatkovnog gospodarstva kao pokretača inovacija i stvaranja radnih mjesta;

REPUBLIKA HRVATSKA

MINISTARSTVO VANJSKIH I EUROPSKIH POSLOVA

Ovaj projekt financira Ministarstvo vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske.

Za sadržaj ovog dokumenta isključivo je odgovoran Hrvatski pravni centar.

Projekt „StudentWatch“

d. povećana kiberotpornost.

3. Pravedan i uključiv oporavak za sve:

- a. u okviru privremenog europskog sustava reosiguranja za slučaj nezaposlenosti osigurati će se 100 milijardi eura za potporu radnicima i poduzećima;
- b. Programom vještina za Europu i Akcijskim planom za digitalno obrazovanje omogućiti će se stjecanje digitalnih vještina svim građanima EU-a;
- c. pravedne minimalne plaće i obvezujuće mjere za transparentnost plaća pomoći će ranjivim radnicima, posebno ženama;
- d. Europska komisija pojačava borbu protiv utaje poreza, što će pomoći državama članicama u ostvarivanju prihoda.

Komisija očekuje brzo postizanje političkog dogovora o *Next Generation EU* instrumentu na razini Europskog vijeća do srpnja. Navodi da je to nužno za novi poticaj oporavku, a Unija bi dobila moćan instrument za oporavak gospodarstva i pripremu za budućnost.

Hrvatskoj bi trebalo biti alocirano oko 10 milijardi eura kroz naredne četiri godine. Od toga 7,36 milijardi eura odnosi na bespovratna sredstva, a preostalih 2,65 mlrd. eura na mogućnost povoljnih zajmova. Time bi, u odnosu na BDP, Hrvatska trebala biti jedan od najvećih beneficijara tog plana. S obzirom da iznos sredstava predviđena za hrvatsku, podijeljen na četiri godine, čini više od 10% našeg uobičajenog godišnjeg proračuna, to je svakako razlog za optimizam. Tako i govore i reakcije iz Hrvatske. Iz udruge Glas poduzetnika, primjerice, smatraju da je ovo „prilika za Hrvatsku 2.0.“

Najviše novca iz tog fonda namijenjeno je, naime, članicama koje su najpogođenije krizom uzrokovanom COVID-19, odnosno onima kod kojih se očekuje najveći pad BDP-a i rast

REPUBLIKA HRVATSKA

MINISTARSTVO VANJSKIH I EUROPSKIH POSLOVA

Ovaj projekt financira Ministarstvo vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske.

Za sadržaj ovog dokumenta isključivo je odgovoran Hrvatski pravni centar.

Projekt „StudentWatch“

nezaposlenosti. Hrvatska je, prema aktualnim prognozama EK, po oba kriterija ove godine pri vrhu. Tako se za nas prognozira pad BDP-a od 9,1 posto, dok bi stopa nezaposlenosti, u odnosu na lanjskih 6,6% ove godine trebala premašiti 10%. Veći pad BDP-a očekuje se samo u Grčkoj (9,7%), Italiji (9,5%) i Španjolskoj (9,4%).²⁴

Međutim, iz udruge Glas poduzetnika izrazili su i zabrinutost da će novac, ako i kada ga dobijemo, biti korišten na krpanje minusa u proračunu i ubacivanje u javni sektor, a čak četvrtina ispitanih u blic-anketi ih je izrazila i bojazan da će sredstva otići politički podobnima preko raznih projekata, osmišljenih samo za njih. Naime, Komisija na korištenje sredstava neće imati mnogo utjecaja, nego će nacionalne vlade same predlagati projekte za investiranje. Apelirali su stoga na “nužnost transparentnog korištenja novca koji će Hrvatska dobiti od EU za spas gospodarstva.” Smatraju da je ovo prilika za podizanje konkurentnog gospodarstva i „prilika za Hrvatsku 2.0.“²⁵

2. NAJVAŽNIJA PITANJA U POGLEDU POTEZA KOJE JE EU POVUKLA

- Kako se pandemija COVID-19 odrazila na poslovanje poduzetnika?
- Usvojene mjere možemo ugrubo podijeliti u dvije kategorije: one kojima je težište na samoj EU u okviru njenog proračuna, te oslobađanje manevarskog prostora za države članice opuštenim fiskalnim pravilima i pravilima o državnim potporama. Na koji od instrumenata će se poduzetnici najviše oslanjati kako bi prebrodili krizu? Leži li najveća odgovornost zapravo na državama članica prema novim pravilima?
- U kojoj mjeri će kriza pogoditi MSP-ove kao nositelje gospodarstva?

²⁴ <https://www.poslovni.hr/hrvatska/izdasan-plan-postat-ce-stvarnost-odobre-li-ga-najstedljivije-clanice-4234485>

²⁵ <https://www.poslovni.hr/hrvatska/izdasan-plan-postat-ce-stvarnost-odobre-li-ga-najstedljivije-clanice-4234485>

REPUBLIKA HRVATSKA

MINISTARSTVO VANJSKIH I EUROPSKIH POSLOVA

Ovaj projekt financira Ministarstvo vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske.

Za sadržaj ovog dokumenta isključivo je odgovoran Hrvatski pravni centar.

Projekt „StudentWatch“

- EU je proširila Fond solidarnosti da obuhvaća i odgovor na pandemiju, 800 milijuna eura iz fonda i dodatna 1 milijarda eura iz proračuna se preusmjerila u jamstva europskom investicijskom fondu kao jamstva za kredite. Je li pandemija iznjedrila bolje odluke u pogledu financiranja i bržeg protoka novca poduzetnicima?
- SURE mreža je po svojoj funkciji vrlo slična mjerama naše Vlade za pomoć poduzetnicima da isplate plaće radnicima kako bi se spriječili otkazi. Komisija će u ime Europske unije prikupljati sredstva na međunarodnim tržištima kapitala da bi sa 100 milijardi eura zajmova poslodavcima pomogla zadržati jednak broj radnih mjesta tijekom krize. Hoće li to biti jedan od korisnijih instrumenata za poduzetnike?
- Premda nam kratkoročno nesumnjivo predstoji kriza, hoće li ipak, uzevši u obzir mjere koje se donose, ova situacija s pandemijom dovesti do dugoročno još i pozitivnijih trendova u gospodarstvu nego što bismo inače mogli očekivati?
- Hoće li rezultat ove krize biti veće zatvaranje država članica u nastojanju pomaganja „svojim“ gospodarstvima/poduzetnicima, ili su ove mjere na razini EU ipak znak da su države članice predane solidarnosti i iznalaženju zajedničkog rješenja?

3. INTERVJU

U okviru praćenja ove teme napravljen je intervju s **g. Zvonimirom Vidukom**.

Gospodin Viduka direktor je društva Altpro, čije poslovanje čini 94% izvoza. Pandemija COVID-19 je imala velik utjecaj na njih s obzirom da su isporuke roba i naplate stale, a lanci dobave potpuno su se poremetili. U takvoj situaciji njegovom poduzeću potrebni su moratoriji na kredite, kao i produženje rokova za isporuku kupcima što su sve u velikoj mjeri morali sami ispregovarati, ali su istovremeno ojačali digitalizaciju rada s kupcima.

REPUBLIKA HRVATSKA

MINISTARSTVO VANJSKIH I EUROPSKIH POSLOVA

Ovaj projekt financira Ministarstvo vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske.

Za sadržaj ovog dokumenta isključivo je odgovoran Hrvatski pravni centar.

Projekt „StudentWatch“

U tom pogledu, poduzeću gospodina Viduke, dobro su došle gospodarske mjere koje je donijela Vlada RH. Potpora za očuvanje radnih mjesta omogućila im je da se barem dio kapitala koji bi morao ići na plaće uloži u saniranje štete na drugim mjestima. Na doprinose koje poduzetnici moraju platiti državi stavljen je samo moratorij te će ti iznosi kasnije doći na naplatu što brojna poduzeća zasigurno neće moći podnijeti. Što se tiče mjera EU, prema gospodinu Viduki, najvažnije je da dođu sredstva s niskim kamatama kako bi si poduzeća mogla „priuštiti“ financijski podnijeti krizu.

Što se tiče MSP-ova, gospodin Viduka ne sumnja da će biti pogođeni krizom. Poslovi su bili obustavljeni već mjerama gotovo svih država, a obustavljat će se i dalje jer je kriza poduzetnicima izazvala velike troškove. Gospodin Viduka ističe ponavljajući obrazac: najprije se, zbog velikih troškova, javlja nelikvidnost brojnih poduzeća, te se kao posljedica toga smanjuje poslovna aktivnost. Kada nema posla, tj. kada poduzeća ne proizvode, nastaje kriza. Poticaji ili bespovratna sredstva neće puno pomoći poduzetnicima sami po sebi, poduzetnicima treba posao, da imaju kome prodati svoje proizvode.

Gospodin Viduka smatra da će pozitivni utjecaji koji su nastali raznim mjerama za olakšano financiranje ostati i nakon pandemije. Navodi da njegovo poduzeće ima sjajnu komunikaciju s bankama s kojima su uspjeli ispregovarati počeka na otplate kredita. Većina sredstava koja se alocira iz proračuna EU će se ipak najvjerojatnije usmjeravati putem banaka, koje će davati kredite na osnovu profitabilnosti poduzeća.

Što se tiče korisnosti mjera koje donosi EU u odnosu na one na nacionalnoj razini, gospodin Viduka navodi da je njima, a vjerojatno i ostalim poduzetnicima u Hrvatskoj, najinteresantnije što će biti sa poticajnim mjerama. Uz to, priča se i o smanjivanju državnih opterećenja na gospodarstvo, što je upravo jedan od velikih utega poduzetnicima u smislu dodatnih troškova zbog čega lakše postaju nelikvidni. Napominje da svakako treba svakome pomoći da preživi,

REPUBLIKA HRVATSKA

MINISTARSTVO VANJSKIH I EUROPSKIH POSLOVA

Ovaj projekt financira Ministarstvo vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske.

Za sadržaj ovog dokumenta isključivo je odgovoran Hrvatski pravni centar.

Projekt „StudentWatch“

ali u raspodjeli sredstava ipak treba gledati najviše koja koja poduzeća su rentabilna: da imaju potencijal rasta, povrata novca povećanim izvozom, i time stvaranjem novih radnih mjesta.

Što se SURE zajmova tiče, gospodin Viduka smatra da su zajmovi dobra mjera, ali je problem što se moraju vratiti te smatra da bi bilo bolje novac ubaciti direktno u gospodarsku djelatnost. Mjere koje se poduzimaju imaju svrhu samo ako poduzetnici dobiju nove narudžbe, čime će im redovito pristizati novca kojim će moći platiti kooperante i sl.

U pogledu predstojeće krize i potencijala za dugoročno puno pozitivnije trendove u gospodarstvu od očekivanih, gospodin Viduka kaže da sve ovisi o vlasti u državi. Pitanje je hoće li se svi usuglasiti da se radi na tome da naša država ne ovisi o turizmu, već da smjer gospodarstva bude fokusiran na industriju koja je održivija i manje podložna tolikim šokovima. Izvoz je ključan za izlazak iz krize. Smatra da će ova kriza pokazati tko je konkurentan na tržištu.

Što se EU kao zajedničkog tržišta tiče, gospodin Viduka smatra da će sa smanjenjem ekonomske aktivnosti i potražnje početi još veća bitka za poslove i izvoz te primjećuje da je agresivnost zemalja istočne Europe veća nego prije. Poduzeće Altpro pronašlo je proizvod koji može izvoziti, a glavno tržište im je Jugoistočna Azija. Nažalost, veliko broj djelatnosti neće imati tržište za svoje proizvode.

Zadatak poduzeća je da zapošljava i širi se u inozemstvu te je potrebna minimalna potpora od države, a poduzetnici će stvarati vrijednost. Najavljena sredstva će biti sjajna stvar, ako se potroše primjerice u nove proizvode i radna mjesta. Što se tiče sve češćih govora o protekcionizmu, smatra da je Hrvatska zapravo jako otvorena zemlja. Gospodin Viduka navodi da je njegovo poduzeće dobilo narudžbu iz Litve i prvo su morali proći postupke homologacije, dok u Hrvatskoj takvih zahtjeva nema.

REPUBLIKA HRVATSKA

MINISTARSTVO VANJSKIH I EUROPSKIH POSLOVA

Ovaj projekt financira Ministarstvo vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske.

Za sadržaj ovog dokumenta isključivo je odgovoran Hrvatski pravni centar.

Projekt „StudentWatch“

Sve u svemu, g. Viduka ostaje optimističan. U odnosu na države u kojima je njegovo poduzeće isporučivalo proizvode, gdje naoružane skupine predstavljaju vlast, Hrvatska je dobra država u kojoj vlada red. Ipak, imamo veliku priliku da je reformiramo nakon ove krize i da kažemo što je potrebno, a što nepotrebno. Bilo bi sjajno da smo financijski centar svijeta, ali to nikada nećemo biti. U takvoj situaciji nam ni ne trebaju stakleni neboderi; trebaju nam proizvodne hale za nove tehnologije.

4. ZAKLJUČAK

U metodologiji smo otkrili da su Komisija odnosno Vijeće u veljači najavili donošenje sljedećih mjera:

- 37 milijardi za pomoć zdravstvenim sustavima, malim i srednjim poduzećima, i pogođenim radnim mjestima u kontekstu tzv. „*Corona Response Investment Initiative*“, kao i dodatnih 27 milijardi iz strukturnih fondova za postizanje tih ciljeva,
- mobilizirati i 8 milijardi eura za 100,000 europskih firmi kao garancije za kredite,
- druge inicijative za isplatu iz proračuna za pomoć malim i srednjim poduzećima,
- aktivira opća klauzula o odstupanju u okviru Pakta o stabilnosti i rastu,
- privremeni okvir kojim se državama članicama omogućuje da iskoriste punu fleksibilnost predviđenu pravilima o državnim potporama.

Kako možemo vidjeti u glavi 1. ovog izvješća, sve ove mjere su bile i provedene. Štoviše, kada uzmemo u obzir i tri sigurnosne mreže koje je predložila Euroskupina, a prihvatilo Vijeće, vidimo da je EU otišla i mnogo dalje od onoga što je u početku bilo planirano. To je još očitije kada pogledamo uistinu ambiciozan prijedlog Komisije za *Next generation EU* koji je još u procesu usuglašavanja. Dok su ti prijedlozi i takva politička volja svakako dobrodošao vjetar u

REPUBLIKA HRVATSKA

MINISTARSTVO VANJSKIH I EUROPSKIH POSLOVA

Ovaj projekt financira Ministarstvo vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske.

Za sadržaj ovog dokumenta isključivo je odgovoran Hrvatski pravni centar.

Projekt „StudentWatch“

leđa kako europskom gospodarstvu, tako i cijelom europskom projektu, vrlo važna upozorenja dolaze upravo od predviđenih beneficijara većine tih mjera – poduzetnika. Na kraju krajeva, velik operativni dio posla u raspoređivanju svih sredstava, kao i stvaranju poduzetničke klime, počiva i počivat će na državama članicama. U tom pogledu, velika odgovornost leži, kako na hrvatskoj, tako i na ostalim državama članicama, da sredstva učinkovito i transparentno usmjere tamo gdje su najpotrebnija – u poticanje stvaranja nove vrijednosti održivom i profitabilnom proizvodnjom i izvozom.

REPUBLIKA HRVATSKA

MINISTARSTVO VANJSKIH I EUROPSKIH POSLOVA

Ovaj projekt financira Ministarstvo vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske.

Za sadržaj ovog dokumenta isključivo je odgovoran Hrvatski pravni centar.